ಎಂ.ಎನ್. ಪ್ರಭಾಕರ್ *

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಜ ಶೈಲಿಯ ದೇವಾಲಯಗಳು

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಭೂಮಿಜ ಶೈಲಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವು ಸೊರಬ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕುಬಟೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿದ್ದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಈ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಹಲವೆಡೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಶಾಸನದ ಕಾಲವು ಕ್ರಿ.ಶ. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಡಾ|| ಪಿ.ಕೆ. ಆಚಾರ್ಯರವರು Dictionary of Hindu Architeeture ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಶಾಸನವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಪರಾಜಿತ ಪೃಚ್ಛಾ ಗ್ರಂಥದ ಸಂಪಾದನಕಾರರಾದ ಪಿ.ಎ. ಮಂಕಂಡ್ ರವರು ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಸನವನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ ಭೂಮಿಜ ಶೈಲಿಯು ವೇಸರ ಶೈಲಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತೆಂದೂ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ನಂತರ ಕಾಣಿಸತೊಡಗಿತೆಂದೂ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಭೂಮಿಜ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಸಮರಾಂಗಣ ಸೂತ್ರಧಾರ ಹಾಗೂ ಅಪರಾಜಿತ ಪೃಚ್ಛಾ ಗ್ರಂಥಗಳು ಗುರುತಿಸಿದ್ದು, ಈ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿವರಣೆ ಪ್ರಕಾರ ಭೂಮಿಜ ಶೈಲಿಯ ತಲಚ್ಛಂದವು ಅಷ್ಟಾಶ್ರ ಅಥವಾ ವೃತ್ತಕವೆನ್ನಿಸಿದೆ. ಈ ವಿವರಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ವೇಸರ ಹಾಗೂ ಭೂಮಿಜ ಶೈಲಿಗಳು ಒಂದೇ ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ವೇಸರ ಶೈಲಿಯ ಸ್ಪಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಈವರೆಗೆ ವಿವರಿಸದೆ ಈ ರೀತಿಯ ವಿರೋಧಾಭಾಸಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ವೇಸರ ಹಾಗೂ ಭೂಮಿಜ ಶೈಲಿಗಳನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಇವು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿಯೆಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕವು ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯ ಹಾಗೂ ಔತ್ತರೇಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಸಂಗಮಸ್ಥಾನವೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು; ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮೂರು ಪ್ರಮುಖ ಶೈಲಿಗಳೂ ದೊರೆತಿದ್ದು ಇದರೊಂದಿಗೆ ಔತ್ತರೇಯದ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕಳಿಂಗ ಶೈಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿತ್ತು.

ಔತ್ತರೇಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಇನ್ನಿತರ ಶೈಲಿಗಳು ಕಲ್ಯಾಣಿ ಚಾಲುಕ್ಯರು ಹಾಗೂ ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದು ಇವಕ್ಕೆ ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ಕಳಿಂಗ ಶೈಲಿಯೇ ಆಧಾರವೆನಿಸಿದೆ. ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಔತ್ತರೇಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪ್ರಮುಖ ಶೈಲಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದು ಶಾಸನವು (ಪಿರಿದುಂ) ನಾಗರ, ದ್ರಾವಿಡ, ಭೂಮಿಜ ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಿದೆ.

ನಾಗರ ಶೈಲಿಯು, ಕಳಿಂಗ ಶೈಲಿಯಂತೆ ಬಾಗಿದ ಶಿಖರ ಹಾಗೂ ಆಮಲಸಾರವುಳ್ಳದ್ದು. ಈ ಶೈಲಿಯ

* ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಮ್ಯಾನೇಜರ್, ಸ್ಟೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಮೈಸೂರು, ಕೋಟೆ ಶಾಖೆ,
ಕೃಷ್ಣರಾಜೇಂದ್ರ ರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು–೫೬೦ ೦೦೨

ಪ್ರಭೇದವೆನಿಸಿ ಏಕಶೃಂಗ ರಚನೆ ಹಾಗೂ ಬಹುಶೃಂಗ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮ ಲತಿನ ಹಾಗೂ ವಿಮಾನನಾಗರ ಶೈಲಿಗಳೆಂದು ಕ್ರಮ ವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಾಗರಶೈಲಿಯ ಪ್ರಭೇದಗಳ ನಂತರ ಭೂಮಿಜ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಭೂಮಿಜ ಶೈಲಿಯೂ ಮೂಲತಃ ಬಾಗಿದ ಶಿಖರ ಹಾಗೂ ಆಮಲಸಾರವುಳ್ಳದ್ದು. ಈ ರೀತಿಯ ಸ್ವತಂತ್ರ ರಚನೆ ಳಗನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹೊರಗೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಕೇವಲ ಅಲಂಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಿದ ಬಾಗಿದ ಶಿಖರವುಳ್ಳ ಭೂಮಿಜ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಲವು ದೇವಾ ಲಯಗಳ ಜಂಘಾ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರವೆನಿಸುವ ಭೂಮಿಜ ಶೈಲಿಯ ದೇವಾಲಯಗಳು ಎರಡು. ಇವು ತುರುವೇ ಕೆರೆಯ ಮೂಲೆ ಶಂಕರೇಶ್ವರ ಹಾಗೂ ನುಗ್ಗೇಹಳ್ಳಿಯ ಸದಾಶಿವ ದೇವಾಲಯಗಳು. ಈ ದೇವಾಲಯಗಳ ಶಿಖರಗಳು ಪಿರಮಿಡ್ ಆಕಾರದಂತಿದ್ದು ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಕಿರಿದಾಗುತ್ತಾ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿಖರದ ಮೇಲ್ಗಡೆ, ವೇದಿಕೆ ಹಾಗೂ ಕೊಂಚ ಚಪ್ಪಟೆಯಾದ ಘಂಟಾ ರಚನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಈ ರಚನೆಗಳು ಶಿಲ್ಪಿಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ದಿಂದ ಮೂಡಿಬಂದ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲ ರಚನೆಗಳೆನ್ನ ಬಹುದು. ಪಿರಮಿಡ್ ಆಕಾರದ ಶಿಖರಗಳು ಔತ್ತರೇಯ ದ್ರಾವಿಡ ಹಾಗೂ ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಮೇಳೈಸಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಇವನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ರಚನೆಗಳೆನ್ನಬೇಕೇ ಹೊರತು ವಿಕಾಸದ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗದು. ಪ್ರೊ. ಎಂ.ಎ. ಢಾಕೆಯವರು ಈ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವೈವಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡ ಭೂಮಿಜ ಶೈಲಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೇವಾಲಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಈ ಪ್ರಬಂಧದ ಉದ್ದೇಶವೆನಿಸಿದೆ.

ದಖ್ಖನ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಭೂಮಿಜ ಶೈಲಿಯ ದೇವಾಲಯಗಳಿದ್ದು ಹೆನ್ರಿಕೆಜಿನ್ಸ್‌ರವರು ಈ ದೇವಾಲಯಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಶಿಲಾಹಾರ ಮನೆತನದವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ಅಂಬರನಾಥ ದೇವಾಲಯ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ವಾದುದು. ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಶಾಸನ ರೀತ್ಯಾ ಈ ದೇವಾಲಯದ ಕಾಲ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೦. ಸಿನ್ನಾರ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ಗೊಂಡೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ, ರತನ್‌ವಾಡಿಯ ಅಮೃತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ, ಗುರ್ಗ್ಯಾಲ ದಲ್ಲಿರುವ ಸೋಮಲಿಂಗ ದೇವಾಲಯ ಭೂಮಿಜ ಶೈಲಿಯ ಬಾಗಿದ ಶಿಖರ ಹಾಗೂ ಆಮಲ ಸಾರವುಳ್ಳದ್ದು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಜ ಶೈಲಿಯು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೧ರಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಗೊಂಡದ್ದನ್ನು ಪ್ರೊ. ಢಾಕೆಯವರು ಗುರುತಿಸಿ ದ್ದಾರೆ. ಲಕ್ಕುಂಡಿಯ ಕಾಶಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಉತ್ತರ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದ ಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಭೂಮಿಜ ಶೈಲಿಯ ಶಿಖರ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನವೆಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾವೇರಿಯ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಭಿತ್ತಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಜ ಮಾದರಿಯ ಶಿಖರವನ್ನು ಗಮನಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವು ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ಮಾದರಿಗಳೆನಿಸಿವೆ.

ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ಕಿಕ್ಕೇರಿಯ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ, ಅಮೃತಾಪುರದ ಅಮೃತೇಶ್ವರ, ಮೊಸಳೆಯ ಚನ್ನ ಕೇಶವ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭೂಮಿಜ ಶಿಖರದ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಿಂದ ಈ ಶೈಲಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ದೊರಕಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ನಿಶ್ಚಿತ ಆಕಾರ ತಳೆದಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಭೂಮಿಜ ಶೈಲಿಯ ತಲಚ್ಛಂದವು ತ್ರಯಾಂಗ, ಪಂಚಾಂಗ, ಸಪ್ತಾಂಗ, ನವಾಂಗ ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಕವಾಗಿ ರಚಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಮೂಲೆ ಶಂಕರೇಶ್ವರ ಹಾಗೂ ಸದಾಶಿವ ದೇವಾಲಯಗಳು ಪಂಚಾಂಗ ಹಾಗೂ ಅಷ್ಟಾಶ್ರ ರಚನೆಗಳು ಶೃಂಗ ರಚನೆಯನ್ನು "ಶೃಂಗಂ ಮಾಲಿಕಾ ಕ್ರಮಃ" ಎಂದು ಗ್ರಂಥಗಳು ಗುರುತಿಸಿದ್ದು ಕರ್ಣ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿ ರಥಗಳ ಮೇಲೆ ಶೃಂಗ ಜೋಡಣೆ ಯಿದ್ದು ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದು ಪೋಣಿಸಿದಂತೆ ವೇದಿಕಾ ಭಾಗದವರೆಗೆ ಜೋಡಿಸಲಾಗಿದೆ. 'ಭದ್ರೇಚ ಶೃಂಗ ಮೇಕಂ' ಎನ್ನುವುದು ಈ ಶೈಲಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ಲಕ್ಷಣ ವೆನಿಸಿದೆ. ಈ ಶೈಲಿಯ ತ್ರಯಾಂಗ, ಪಂಚಾಂಗ, ಸಪ್ತಾಂಗ, ನವಾಂಗಾದಿ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭದ್ರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ

ಉರು ಶೃಂಗಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ನೀಳವಾದ ಪಟ್ಟಿಯಂತಹ ರಚನೆಯಿದ್ದು ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏಕರೂಪವಾಗಿ ಸಾಗಿದೆ. ಈ ಲಕ್ಷಣವು ಭೂಮಿಜ ಶೈಲಿಯ ವಿಶೇಷವೆನಿಸಿದೆ. ಭೂಮಿಜ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಭೂಮಿಗಳ ರಚನೆ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಏಕ ಶೃಂಗದ ಕಲ್ಪನೆ ಈ ನೀಳವಾದ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ಮೂಡುತ್ತದೆ.

ಅಷ್ಟಾಶ್ರ, ವೃತ್ತಕ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ಕೋನಗಳ ಪರಿಧಿಯಿದ್ದು ಭದ್ರ ಭಾಗವಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಶೃಂಗ ರಚನೆಗಳು ಕರ್ಣಕೂಟದಂತೆ ಮೂಡಿದ್ದು ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಿರಿದಾಗುತ್ತಾ ವೇದಿಕೆಯವರೆಗೆ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಶೃಂಗ ಮಾಲಿಕೆಯ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ನೀಳವಾದ ಇಮ್ಮೊಗದ ಪಟ್ಟಿಕೆ ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಇಮ್ಮೊಗದ ಪಟ್ಟಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಲತಾಲಂಕರಣವಿದೆ. ಇಂತಹ ಶಿಖರವನ್ನು ಸದಾಶಿವ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಮೂಲೆ ಶಂಕರೇಶ್ವರ ಹಾಗೂ ಸದಾಶಿವ ದೇವಾಲಯಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಅಲಂಕರಣವಿಲ್ಲದ ಪೂರ್ಣ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಚತುರ್ಭೂಮಿ ಹಾಗೂ ತ್ರಿಭೂಮಿರಚನೆಗಳು. ಇವೆರಡೂ ದೇವಾಲಯಗಳು ಭೂಮಿಜ ಶೈಲಿಯ ಶಿಖರದಿಂದಾಗಿ ಮಹತ್ವದ್ದೆನಿಸಿದೆ.

ಸದಾಶಿವ ದೇವಾಲಯವು ಜಗತಿಯ ಮೇಲೆ ರಚನೆಗೊಂಡಿದ್ದು ಜಗತಿಯು ಸುಮಾರು ೨೧/೨-೩ ಅಡಿ ಎತ್ತರವಿದೆ. ಜಗತಿಯಲ್ಲಿ, ಖುರಕ, ಪದ್ಮ, ಪತ್ರ, ಕರ್ಣಿಕಾ ಹಾಗೂ ವೇದಿಕಾ ಸ್ತರಗಳ ರಚನೆಯಿದೆ. ಎರಡು ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡು ಹಂತದ ಪೀಠವಿದೆ. ಖುರಕ, ಪದ್ಮಪತ್ರ, ಕರ್ಣಿಕಾ, ಪುನಃ ಪದ್ಮಪತ್ರ, ಕರ್ಣಿಕಾ ಹಾಗೂ ವೇದಿಕಾ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಎರಡೂ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಲಂಕರಣವಿಲ್ಲದ ಜಂಘೆ ರಚನೆಯಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ದ್ವಾರವು ತ್ರಿಶಾಖೆಯುಳ್ಳ ರಚನೆಯೆನಿಸಿದ್ದು ಅಲಂಕರಣವಿಲ್ಲ. ಈ ಬಾಗಿಲುವಾಡಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ಅರೆಗಂಬಗಳಿವೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮುಂಗಡೆ ಕೋಲಿಕಾ ಅಥವಾ ಅಂತರಾಳವಿದೆ. ಅಂತರಾಳದ ಮುಂದೆ ಶಾಖಾ ರಚನೆಯುಳ್ಳ ಬಾಗಿಲುವಾಡವಿದೆ. ಕೋಲಿಕಾ ರಚನೆಯ ನಂತರ ಹದಿನಾರು ಸ್ತಂಭಗಳು ಮಂಡಪವಿದೆ. ಮಧ್ಯದ ನಾಲ್ಕು ಸ್ತಂಭಗಳು ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ್ದೆನಿಸಿದ್ದು ಮಧ್ಯದ ಅಂಕಣವು ತುಸು ಎತ್ತರವಾಗಿದೆ. ಉಳಿದ ಹನ್ನೆರಡು ಸ್ತಂಭಗಳು ಜಂಘಾ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದು ಅರೆಗಂಭಗಳೆನಿಸಿವೆ.

ಎರಡೂ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಾವಕಾಶವಿದ್ದು ಶಾಖಾ ರಚನೆಯುಳ್ಳ ಬಾಗಿಲುವಾಡವನ್ನೂ, ಪ್ರಾಗ್ರೀವ ಮಂಡಪವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದೆ. ಸದಾಶಿವ ದೇವಾಲಯದ ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರವೇಶ ದ್ವಾರವಿದ್ದು ಮುಖ ಮಂಡಪ ಹಾಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಂದಿ ಮಂಡಪಗಳಿವೆ. ಇವೆರಡೂ ತ್ರಿಕ ರಚನೆಯಿಂದ ಬಂಧಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಇದಕ್ಕೆ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಮೂಲೆ ಶಂಕರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರಾಗ್ರೀವ ಮಂಡಪದಲ್ಲಿ ಕಕ್ಷಾಸನ ರಚನೆಯಿದೆ. ಸದಾಶಿವ ದೇವಾಲಯದ ನಂದಿ ಮಂಡಪವು ನಾಲ್ಕು ಸ್ತಂಭಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಕಕ್ಷಾಸನದಿಂದ ಬಂಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಕ್ಷಾಸನದ ಮೇಲ್ಭಾಗವಾದ ಚಂದ್ರಾವಲೋಕನ ಭಾಗವು ಜಾಲಂದ್ರಗಳಿಂದ ಜೋಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸದಾಶಿವನಿಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾದ ಭಾಗವು ಶಾಖಾ ರಚನೆಯುಳ್ಳ ಬಾಗಿಲುವಾಡವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಬಾಗಿಲುವಾಡದಲ್ಲಿ ರತ್ನ, ಪತ್ರ, ಲತಾ, ಸಿಂಹ ಶಾಖಾ ರಚನೆಯೂ ರೂಪ ಸ್ತಂಭವೂ ರಚನೆಗೊಂಡಿದೆ. ಸದಾಶಿವ ದೇವಾಲಯದ ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿನ ಬಾಗಿಲು ವಾಡದ ಕೆಳ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಬ್ಬು ಶಿಲ್ಪಗಳಿದ್ದು, ಶಿಲ್ಪಿಗಳ ಹೆಸರೂ ಕಂಡರಿಸಿದೆ. ನಂದಿ ಮಂಡಪದಲ್ಲಿ ಸುಂದರ ನಂದಿ ವಿಗ್ರಹವಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯಗಳ ಶಿಖರದ ಭೂಮಿ ರಚನೆಯ ನಂತರ ವೇದಿ ಹಾಗೂ ಘಂಟಾ ರಚನೆಯಿದೆ. ವೇದಿ ಹಾಗೂ ಘಂಟಾ ರಚನೆಯ ಆಕಾರವು ತಲಚ್ಛಂದವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದು ಘಂಟಾಕಾರವು ಕೊಂಚ ಚಪ್ಪಟೆಯಾಗಿದ್ದು ಆಮಲಸಾರ ರಚನೆಯನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತದೆ. ಸದಾಶಿವ ದೇವಾಲಯದ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಂದಿ ವಿಗ್ರಹಗಳು ಜೋಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಮೂಲೆ ಶಂಕರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಘಂಟಾ ರಚನೆಯ ನಂತರ ಶಿಲಾ ಕಳಶವಿದೆ.

ನುಗ್ಗೇಹಳ್ಳಿಯ ಕೇಶವ ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನವೊಂದರ ಪ್ರಕಾರ ಸದಾಶಿವ ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೪೯ರಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಿತೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಮೂಲಿ ಶಂಕರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವೂ ಬಹುಶಃ ಇದೇ ಕಾಲದ್ದಿರಬೇಕು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨-೧೩ ನೇ ಶತಮಾನದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಜ ಶೈಲಿಯು ಉತ್ತುಂಗ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಲುಪಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ಇವೆರಡು ದೇವಾಲಯಗಳೂ ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹಾಗೂ ಔತ್ತರೇಯ ದ್ರಾವಿಡ ಶೈಲಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮೂಡಿದ್ದು ತಮ್ಮ ವಿಶೇಷ ಶಿಖರ ಮಾದರಿಯಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದ ದೇವಾಲಯ ಶಿಲ್ಪದ ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನ ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ.